

HANNA ERICSON:

Ur vänsterperspektiv

Antligen har vi liberala och konservativa problemformuleringsprivilegiet. Förut förkunnade vänstern vad som var riktigt, sant och moraliskt. Vi har sällan försökt försvara våra idéer ur ett eget perspektiv.

Germund Hesslow: **Den giriga kapitalismen. Om liberalism och själviskhet.** Timbro 1991

Först tror man att Germund Hesslows bok *Den giriga kapitalismen* är ytterligare ett defensivt försvar. Han gör nämligen sin problemställning utifrån Anders Ehnmarks påstående om kapitalismen som ett omoraliskt system. Vänstern och Ehnmark menar att människor i kapitalistiska system drivs av själviska motiv och det är omoraliskt oavsett att deras handlingar är till godo för andra. Bagaren bakar bröd för att tjäna pengar, då spelar det ingen roll att han tillgodoser andras behov av bröd.

Germund Hesslow menar att det är omöjligt att försvara kapitalismen om man som hittills använder bara utilitaristiska och ekonomiska argument. Visserligen är det tydligt att marknadsekonomin har goda konsekvenser, men Hesslow menar att även om den inte hade det, skulle den kunna vara moraliskt legitim.

Det kan inte förnekas att det finns girighet i kapitalistiska system, det vore att deterministiskt idyllisera. Att vänstern tror på ekonomisk determinism, att allt i grunden beror på de ekonomiska strukturerna, innebär egentligen att de måste försvara alla socialistiska system. Hesslow försvarar inte den girigheten utan menar i stället att egoism i egentlig och omoralisk mening inte har med det ekonomiska sy-

stemet att göra. Vi måste försvara våra argument ur ett ideologiskt perspektiv.

Den intressanta utgångspunkten i Hesslows bok är hans uppdelning av egoismen som i trivial mening är att man följer sina preferenser och i egentlig mening att man har egoistiska preferenser. Adam Smiths osynliga hand bygger på att människor handlar enligt sina preferenser, vilket inte är den omoraliska egoism som vänstern angriper. Jag tycker att det socialistiska systemet skapar egoism, eftersom det leder till bristekonomi där människor tvingas till girighet för sin överlevnad. Men också det är en egoism i trivial mening. Om det skulle varit så, att socialismen skapat egentlig och omoralisk egoism, skulle förändringarna i Östeuropa varit omöjliga. I stället har det visat sig, att det civila samhällets normer och värderingar bestått och utgjort grunden för kampen mot förtrycket.

I vänsterns vulgärpropaganda används gärna känslor och moral som slagträ, men argumentationen saknar ofta stringens i sina utsagor om kapitalismens girighet och egoistiska mekanismer. Vad menar vänstern med egoism och vilken egoism är legitim? Germund Hesslow tar vinsten i ett företag som exempel på en grundläggande mekanism i det kapitalistiska systemet. Är det egentligen någon skillnad mellan att ta ut lön för sitt arbete och att en företagare vill ha vinst? Är det någon skillnad mellan att handla till lågpris och att företagaren försöker minska sina produktionskostnader, frågar Hesslow. Vänstern har inte förklarat vari den moraliska skillnaden ligger.

Den socialistiska människan är enligt Hesslow absurd. Alla är i trivial mening egoister och det är osannolikt att en altru-

istisk motivation skulle vara lika stark. Den socialistiska människan innebär i så fall att alla måste ha exakt samma värderingar. Det är ju just därför som det socialistiska ekonomiska systemet inte fungerar. Människor har olika värderingar och accepterar inte att bli överkörda och förtryckta av majoritetsbeslut. De som inte delar majoritetsbeslutet är heller inte beredda att arbeta för verkställandet. Själva poängen, säger Hesslow, med marknadsekonomi är att man bara kan tillfredsställa sina egna behov om man samtidigt tillfredsställer andras behov. Det innebär inte att människor i ett kapitalistiskt system blir altruister, men de belönas om de handlar altruistiskt.

Vänsterns argument är ofta djupt elitistiska. Det sägs exempelvis att socialism är ett ekonomiskt system som gör människor mer kulturella, vilket i realiteten betyder konsumtion av klassiskt kulturutbud. I själva verket är det kapitalismen som möjliggjort kulturkonsumtion för många, genom TV-sändningar, stereoanläggningar, radio och annat. Vänstern försöker också applicera kritik mot feodalismen på kapitalismen. De feodala dragen har, påpekar Hesslow, försvunnit i kapitalistiska system. Den senaste tidens öppenhet i öst har däremot visat att de socialistiska systemen har verkligt vidriga drag.

Hesslow ställer många samvetsfrågor till vänstern. Han försvarar kapitalismens moraliska grund utifrån vänsterns argument. Men varför föra diskussionen på

den kanten? Jag tror att det finns få riktiga socialister kvar som är beredda att utgå från ett sådant perspektiv. Egentligen skulle man önska mer analys av verkligheten och att vänstern tvingas ta ansvar för sina idéer. Hesslow är i den meningen ganska defensiv.

I sin avslutning ger Hesslow till om kapitalismens kritiker rätt på en punkt med ett märkligt resonemang. Han säger:

I en marknadsekonomi har människor sannolikt större möjligheter att agera själviskt i vissa avseenden än under socialismen och eftersom sådant beteende ibland är lönsamt kan dessa typer av beteende följaktligen betraktas som en konsekvens av kapitalismen.

Hesslow tar upp spritförsäljning till minderåriga och försäljning av våldspornografi. Han menar att just friheten i kapitalismen frestar till icke moraliskt beteende. Det visar sig ju att dessa företeelser är lika vanliga i socialistiska system, trots att det är förbjudet. Det är till och med så att eftersom all privat handel är förbjuden blir den svarta och omoraliska marknaden mycket mer omfattande.

Det är ju verkligheten som visar att vänstern har fel. Omvärderingen inom vänstern måste säkert bli mer omfattande än vi hittills sett prov på. Den grundläggande frågan är hur vänstern kan motivera att deras intressen ställs som krav att efterlevas av alla. Är inte det egoism?